

Geologian tutkimuskeskus
Tutkimus ja Kehitysyksikkö
M10/2001/1
Kari A. Kinnunen
5.4.2001

Katsaus Ylämaan spektroliitin käyttötapoihin Suomessa vuonna 2000

Korukivien käyttötavoista ei Suomessa tiettävästi ole aikaisemmin tehty laajempaa selvitystä. Viime vuosikymmenien korukiviharrastus ja innostus pienimuotoiseen kivenkäsittelyyn on synnyttänyt lukuisia pienyrityksiä ja harrastuspiirejä. Tuotevalikoima on samalla merkittävästi monipuolistunut. Selvityksen kohteeksi valittiin spektroliitti, koska se markkinatutkimusten perusteella on ostetuin kotimainen korukivi.

Tiedot käyttötavoista on kerätty vuonna 2000 yrityksiltä, kivimessuilta, julkaisuista ja mainoksista, internetistä ja haastattelemalla hiojia, kultaseppiä ja kivi-harrastajia. Valintaperusteeksi nousi se, että spektroliittia kuhunkin tarkoitukseen on konkreettisesti käytetty. Tämä edellytti joko itse esineen tai ainakin siitä otetun valokuvan näkemistä.

Spektroliittia on käytetty yhteensä noin kuuteenkymmeneen tuotteeseen (ks. kääntöpuoli). Käyttötavat voi ryhmitellä neljään luokkaan: rakennuskivi-, pienesine-, korukivi- ja muuhun käyttöön. Korukivien ja rakennuskivien käyttötavat on jaettu alaryhmiin valmistusmenetelmän perusteella. Spektroliittiin on sovellettu kaikkia yleisimpiä valmistusmenetelmiä ja tämä selittää osaltaan tuotteiden monipuolisuutta. Spektroliitin käyttö monumentaalista rakennuskivistä laatu-kellojen millimetrin paksuisiin kellotauluihin puolestaan osoittaa materiaalin ominaisuuksien olevan monikäyttöisyydelle myös merkittävä selittäjä.

Käyttötavat ovat vuosien varrella tehtyjen kokeilujen ja sitä kautta kertyneen kokemuksen tulosta. Vaikka hiotuille spektroliiteille on laadittu kansainvälinen laatu-luokitus, niin raakakiville ja spektroliitin kallioesiintymille ei ole olemassa vastaavia laatukriteerejä. Rakennuskiville on tieteellisesti laadittuja

ohjeistoja laadun arviointiin ja ne soveltuvat luonnollisesti myös spektroliittikiveen. Yksittäisten raakakiteiden valinta ja hiontakelpoisuuden arviointi sitä vastoin perustuu kivisepän kokemukseen. Raakakivien hiontakelpoisuutta voi luonnollisesti arvioida mineralogisten havaintojen pohjalta. Tällöin tutkitaan kiteiden vyöhykkeisyyttä ja kokoa, mikrorakoilua, deformaation määrää ja suotaumarakenteen säännöllisyyttä ja lamellien paksuutta, josta spektroliitin interfe-rensisvärien aallonpituudet ja voimakkuus riippuvat. Kiilloitetusta kiven pinnasta nämä piirteet ovat helposti arvioitavissa ja näin kyetään osoittamaan juuri oikea materiaali kulloiseenkin tuotteeseen.

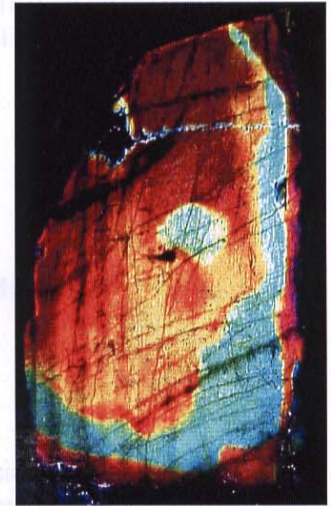
Ylämaan spektroliitti on ollut kimmokkeena monille väliillisille tuotteille kuten maamme ensimmäisille kivimessuille, maakunnallisen kivi-koulutuksen käynnistämiseksi ja nykyään yhä laajemmin turismin monipuolistamiselle. Maamme lukuisten muiden korukiviesiintymien käyttötavat ovat yhä rajoitetumpia mutta niidenkin varaan kannattaisi suunnitella ylämaanmallista toimintaa.

Kari A. Kinnunen
Erikoistutkija
Geologian tutkimuskeskus
PL 96, 02151 Espoo
Puh. 0205 50 2306

**Ylämaan
spektroliitin
käyttötapoja**

Korukivet

- Pyörtöhiotut
 - Riipukset
 - Sormukset
 - Korvakorut
 - Asukorut
 - Ranneketjut
 - Rintakorut
- Myllytetyt
 - Kaulanauhat
 - Riipukset
 - Avainperät
- Tasohiotut
 - Kalvosinnapit
 - Solmiopidin
- Mosaikit
 - Kalvosinnapit
 - Riipukset
- Pallot
 - Kaulanauhat
 - Kivipallot
- Kaiverretut
 - Kameet
 - Skarabeet
- Lohkopintaiset
 - Kalvosinnapit
 - Solmiopitimet
- Vapaamuotoiset
 - Riipukset
 - Koruveistokset

Pienesineet

- Matkamuistot
 - Levyt
 - Raakajalokivet
 - Riipukset
- Kellotaulut
 - Rannekellot
 - Pöytäkellot
 - Seinäkellot
- Koriste-esineet ja yrityslahjat
 - Juustolaudat
 - Kiuaskivet
 - Kivimunat
 - Kivipallot
 - Kynätelineet
 - Lipputelineet
 - Palapelit
 - Paperipainot
 - Patsaanjalustat
 - Pienoisveistokset
 - Valaisimet

Rakennuskivet

- Lohkottu
 - Salpaliinan tankkiestekivet
 - Puutarhakivet
- Murskattu
 - Koristesepeli
 - Mosaikit
- Ristipäähakattu
 - Julkisivut
 - Taideveistokset
- Hiottu ja kiilloitettu
 - Sisätilat
 - Mosaikit
 - Lattianpäällyste
 - Seinäverhous
 - Kivitasot
 - Pöydänkannet
 - Ikkunapenkit
 - Julkisivut
 - Laatat
 - Pylväät
 - Muuta
 - Hautakivet
 - Taideveistokset

Muu käyttö

- Terapiatuotteet
 - Heilurit
 - Onnenkivet
 - Pyramidit
- Palvelut
 - Louhosretket
 - Ylämaan jalokivikylä
 - Ylämaan kivimessut
 - Hiontakurssit

**Kinnunen
2001**